

Een voorspelbaar leven

Gedachte-experiment over toeval

Naar een artikel uit Filosofie Magazine

9 maart 2026

- 1 Inleiding
- 2 Laplace en het determinisme
- 3 Het gedachte-experiment: de demon van Laplace
- 4 Filosofische reflectie
- 5 Conclusie

Alledaagse ervaring

Het leven zit vol verrassingen: de liefde tegenkomen, een ongeluk, een onverwachte ontmoeting.

- Deze gebeurtenissen ervaren we als **toevallig**.
- Maar is dat wel terecht?
- Of is toeval alleen een kwestie van onwetendheid?

Pierre-Simon Laplace (1749–1827)

- Franse filosoof, astronoom en wiskundige.
- Leefde in een tijd van grote wetenschappelijke vooruitgang.
- Ontdekte dat schijnbaar wispelturige hemellichamen zich **wetmatig** gedragen.

Conclusie

Alles wat gebeurt, verloopt volgens wetmatigheden. Niets is werkelijk toevallig.

Definitie (Demon)

Een hypothetisch wezen dat:

- *Volledige kennis heeft van alle krachten in het universum,*
- *De positie kent van élk atoom,*
- *Alle wetmatigheden kan doorgronden.*

Vraag: Kan voor deze demon nog toeval bestaan?

“Voor deze allesweter zal alles voorspelbaar zijn.”

- Ook gevoelens, gedachten en handelingen hebben een oorzaak.
- Wie alle oorzaken kent, kent alle gevolgen.
- Toeval is dus niets anders dan **onwetendheid**.

Implicatie

Als de toekomst voorspelbaar is, hebben we misschien ook geen vrije wil.

- 1 **Vrije wil:** Als alles bepaald is, zijn we dan nog verantwoordelijk voor ons handelen?
- 2 **Praktische onmogelijkheid:** Zelfs áls Laplace gelijk heeft, kunnen wij mensen nooit alle variabelen kennen.
- 3 **Beleving:** Voor ons blijft het leven *voelen* alsof er toeval bestaat.

Maakt het nog uit of toeval werkelijk bestaat
of dat we alleen *denken* dat het bestaat?

- Voor onze **beleving** niet: we ervaren onvoorspelbaarheid.
- Voor onze **verantwoordelijkheid** mogelijk wel: is er keuzevrijheid?

- 1 **Laplace** stelt dat alles wetmatig verloopt.
- 2 Zijn **demon** zou de hele toekomst kunnen voorspellen.
- 3 Toeval is voor Laplace dus **onwetendheid**, geen eigenschap van de werkelijkheid.
- 4 Maar zelfs als hij gelijk heeft, blijven wij mensen beperkt in kennis.
- 5 De vraag naar **vrije wil** blijft onopgelost.

Als de toekomst vaststaat,
waarom zouden we dan nog keuzes maken?